

Setembre cultural | | Actualitzat el 02/05/2023 a les 08:43

Txell Feixas: «L'equip femení de bàsquet del camp de refugiats de Xatila desafia les regles del masclisme i el patriarcat»

La periodista també posa el focus a 'Aliades' en com els homes són agents de canvi per a moltes nenes i dones | Entrenar un equip de bàsquet de noies o cosir compreses femenines es converteixen en actes d'heroïcitat que milloren la vida quotidiana de moltes persones

Txell Feixas, a la Muntanya de Llibres, on va fer la presentació d'Aliades' a Vic | Anna Pujol Navarro

Txell Feixas i Torras (Mediona, 1979) va ser corresponsal de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) durant gairebé sis anys a Beirut, d'on va tornar el juliol del 2021. Durant la seva etapa al Líban, va viure de prop la creació del primer equip femení de bàsquet del país, que va néixer al camp de refugiats de Xatila de la mà d'en Majdi. D'aquesta manera, volia evitar que la seva filla Razan acabés com moltes altres nenes i adolescents víctimes del patriarcat, la violència i el masclisme. Ara, Feixas ha tornat al camp per escriure el seu darrer llibre *Aliades. Les nenes de Xatila desafien les regles del joc* (Ara Llibres, març 2023), que ha presentat recentment a la llibreria Muntanya de Llibres de Vic.

El pare de la Razan, en Majdi, decideix crear l'equip de bàsquet perquè la seva filla no tingui el mateix destí que altres joves de Xatila. Quin és aquest destí?

Al llibre, metafòricament, parlo de l'equip rival de les nenes i dones de Xatila, que són uns enemics formats per les violències masclistes, sobretot, de les que es deriven dels matrimonis infantils i que, en moltes ocasions, passen pel món de les drogues i el fracàs escolar. Són amenaces del patriarcat, molt arrelat al camp. De fet, el masclisme i el patriarcat estan a tota la regió, però, com sempre, s'acarnissen amb les societats més vulnerables. Per tant, aquí, l'estructura masclista es fa forta i imposa les regles del joc. Per això, s'ha escollit aquest títol, ja que les nenes de Xatila desafien les regles que el masclisme i el patriarcat els vol imposar.

Amb tot la Razan es casa sent menor d'edat i és víctima de tot allò que el seu pare no volia per a ella. Per què? És la seva forma de rebel·lia?

Al final el Majdi, el pare, no s'adona que volent-la salvar el que fa és salvar-la de la manera més sana de salvar-la. L'empeny a fer tota la vida contrària que voldria per ella i, al final, la Razan s'adona que l'única manera que pot fer la seva vida és desautoritzar el seu propi pare, ja que és un dels homes que li volen marcar la seva vida. Era molt impactant veure com una de les frases del Majdi era jo volia que la Razan fos qui volia ser i ella responia, creieu que en Majdi em va preguntar qui volia ser. Jo crec que la Razan, que acaba estudiant, tria el camí més complicat, però el d'empoderament real perquè no obeeix a cap home. Malgrat que el Majdi intenta aplicar feminisme, un concepte que ni coneix, sense adonar-se'n adopta una posició masclista cap a la seva filla.

Precisament, l'equip de bàsquet no deixa de ser una iniciativa feminista creada per en Majdi. Són els homes qui manen a Xatila?

En el llibre, poso el focus en els homes com a agents de canvi. El Majdi és un pintor de façanes palestí, no sap res de la teoria del feminisme, i, simplement, l'impulsa la percepció que aquelles nenes es mereixen molt més que l'estructura que els hi ofereix el patriarcat i el masclisme. Per tant, per mi el Majdi és un heroi, amb les seves ombres, però amb la formació que té, que és nul·la, fa molta bona feina al camp. Això ho demostra que amb 10 anys han passat 150 nenes per l'equip, a qui ha donat eines per sobreviure millor a Xatila.

Així doncs, en una situació tan extrema com la que es viu al camp, l'empoderament de les dones ha de venir de la mà dels homes?

El Majdi per a mi és l'exemple. Tenim molts prejudicis i estereotips de l'home al món àrab i més de l'home musulmà. El Majdi trenca aquest estereotip de masclista recalcitrant. Hi ha homes que intenten donar passes endavant en aquesta lluita compartida. O convertim els homes en aliats o no ens en sortirem. He intentat visualitzar això. Malgrat que és un llibre centrat en les nenes i les dones, sense els nens i els homes no en farem res.

La periodista Txell Feixas fulleja el llibre 'Aliades' Foto: Anna Pujol Navarro

Al llibre trobem altres Majdis?

Sí, per exemple, l'Ali va porta a porta per convèncer els pares perquè no casin les seves nenes petites, ja que, malauradament, estem en una societat patriarcal on els homes només escolten els homes. Això, també passa amb els nens. En un capítol, apareixen l'Omar i la Banna, que són dues criatures que s'agraden, i em va impactar molt com el nen no pot expressar de cap manera els seus sentiments. Em va colpir pensar que estava posant molt la meua mirada a les nenes, però que estava desatenent els nens. Segurament, ells ho tenen una mica més fàcil, però en aquest tipus de societat és molt difícil perquè no tenen cap referent i el que tenen està totalment torçat. Penso que les nenes s'han d'empoderar, però els nens també han de créixer d'una forma sana.

En aquest capítol també hi apareix en Mustafà i altres nens a través del qual abordes les masculinitats que es donen en el camp. Com són aquestes masculinitats i quin és el rol de gènere dels homes a Xatila, que ja juguen des de petits?

El nen líder d'un grup, com en Mustafà, en molts casos té una pistola de balins i, a vegades, de bales; va engominat fins a dalt i com més gamberro millor, fins i tot, violent. També, consumeix drogues o presumeix de fer-ho, encara que no ho faci, perquè això l'hi dona una imatge de poder i de canalla. No només es tracta que et respectin, sinó que et temin. Hi ha una jerarquia de poder i per liderar-la, com més canalla siguis, més t'imposes sobre els altres. Un nen amb una masculinitat sana no té possibilitats de sobreviure. Si això ho mamen des de petits, doncs els homes que creixen és el que et trobes en el camp.

En canvi, excepte les nenes i les ancianes, no es veu dones al carrer. Com és la vida entre quatre parets?

Quan camines per Xatila, tens la sensació que hi ha diferents generacions de dones que les han

engolit. Només surten per comprar, acompanyar la canalla, a un conegut o familiar. Impacta la diferència entre aquestes dones que quan surten al carrer van determinades a complir el seu objectiu amb la vida que fan a casa. És un univers petit, però per a elles és el seu món i és una meravella veure-les funcionar allà dins. S'han hagut d'acostumar a viure en un cubicle, però, per necessitat, allà hi desenvolupen la vida en la seva esplendor. Cuinen, canten, ballen la dansa del ventre, es fan les manicures, les pedicures i riuen. Són dues dones diferents. A casa són les que no poden ser al carrer i aquí floreixen i brillen, sobretot, quan no hi ha els homes, que llavors són unes altres dones.

De fet, quan entrevistes a la Basma, la dona del Majdi, no ho entén perquè ella no es veu important i, finalment, és el pilar de la família.

El camp està ple de Basmes, dones de, mares de, àvies de, que són els puntals de les famílies. No tenen entitat per si soles, sinó pels homes, els fills o els nets. La Basma em va ensenyar el poder que tenen les dones a Xatila, que les volen invisibles, però, lluny d'això, sostenen tota l'estructura del camp i el seu funcionament. No només en la intendència, sinó també en l'àmbit emocional. La Basma és l'àrbitre entre un pare i una filla que no es parlen.

La Basma, però, també es va enfadar quan li vas dir que tindria un capítol

Es va meravellar igual que enfadar. Li va fer molta il·lusió perquè deia que fa deu anys que es va muntar l'equip de bàsquet i, malgrat que la idea va ser seva i del Majdi, ningú mai li havia preguntat. Es va enfadar també perquè va veu el funcionament que tenen els periodistes, que espremen històries i marxen. Tots els hi prometen llibres, documentals, pel·lícules, però mai tornen. Fins i tot, s'autoconviden per viure en carn pròpia la duresa del camp, mengen dels seus àpats, malgrat que els refugiats passen gana, i dormen en els seus matalassos, encara que l'espai sigui just. El que em venia a dir és que abusem d'ells.

Al llibre també parles de les nenes del criquet, que entrena la Kadria. És més difícil sent dona, però més fàcil arribar a les nenes?

Té aquesta dualitat. Les nenes del Majdi, a vegades, tenien dificultats per expressar per què necessitaven el bàsquet o per què la pilota els havia salvat la vida. El lideratge femení funciona d'una altra manera. No en retiment del Majdi, sinó, a favor de la Kadria. No és cosa del Majdi, sinó pel simple fet que ell és home. La Kadria, per ser dona, es converteix en psicòloga, mare, referent i aliada. Mentre que el Majdi els va donar una pilota i les va fer córrer, la Kadria treballa molt a fons la intel·ligència emocional de les petites. Per això, per mi, la gran diferència és que les nenes del Majdi et diran com han sobreviscut, però no a què. Les nenes de la Kadria no escatimaran en cap detall perquè per a elles és una forma de curar-se. Posar paraules a tot el que han patit és una forma de tancar ferides.

La periodista Txell Feixas va presentar el llibre «Aliades» a Vic Foto: Anna Pujol Navarro

Un dels punts claus també és l'entrada de les drogues al camp. Com ha afectat?

Abans havien d'anar a buscar la droga fora i, a mesura que la pobresa i la desesperació s'ha apoderat del camp, les màfies han estat molt llestes i s'han implantat allà perquè tenen molts consumidors. N'hi ha dos tipus de consumidors. Uns que ho fan pel lideratge. Consumeixen per empoderar-se, en el mal sentit de la paraula. Després, hi ha la manera més trista, els i les que consumeixen per anestesiar-se d'una rutina dura i hostil. És com si estiguéssim en una situació de guerra constant i necessiten fugir d'allà. També em va sorprendre que cada vegada hi ha més nenes i noies que consumeixen i que distribueixen amb la seguretat que pel fet de ser dones ningú les detindrà.

La violència és el pa de cada dia a Xatila?

És una constant. N'hi ha de tota mena: emocional, mental, física, ambiental. Hem d'entendre que ha viscut aquest camp. Xatila va ser creat per acollir 3.000 palestins i ara hi viuen 40.000 persones de diferents nacionalitats com sirianes, afganeses i africanes. A més, és un lloc on fa 40 anys hi va haver un genocidi i no s'ha reparat a les víctimes. Van patir una brutalitat que et trenca quan te l'expliquen. No és que justifiqui les violències que es donen, però no els han donat l'oportunitat de curar d'on venen i, això, fa que tot sigui viciós i estigui viciat.

Ara parles que hi ha palestins i sirians al camp. Com relates al llibre hi ha ciutadans de primera i de segona, per què es donen aquestes diferències?

Els humans, malauradament, som així. De la mateixa manera que el libanès discrimina a la gent del camp, el palestí porta quatre generacions allà i sap la misèria que comporta Xatila. És normal que temi per si la mateixa ajuda humanitària li arribarà si ara hi ha més usuaris o si el preu del

lloguer pujarà si hi viu més gent. Enmig de tanta misèria, quan arriben nous, pateixen. Al final no és en contra de l'altre, sinó a favor teu perquè puguis sobreviure amb un àpat al dia. Passant hores a Xatila, pots arribar a entendre, però no justificar la discriminació dins de la discriminació. Jo no és que ho justifiqui, però no puc assegurar que si no estigués dins d'aquest camp em passaria el mateix i tindria por que arribessin nous, que fan que la meua vida sigui més miserable.

A l'equip hi juguen noies palestines, sirianes i libaneses. Serveix per fomentar la cohesió social?

Per mi, el Majdi aconsegueix una cosa que, crec, que a l'inici no n'és conscient de la seva excepcionalitat i que Beirut no aconsegueix: unir una ciutat i un suburbi que es miren, però no es toquen, malgrat que estan paret amb paret. Les nenes no entenen de barreres. A les palestines i sirianes no els fa res sortir d'aquest quilòmetre quadrat, ben al contrari, els hi genera curiositat i inquietud aquestes barreres que no coneixen. Les libaneses han d'anar a trobar el primer equip de bàsquet femení en un lloc on ningú imagina i que Beirut i el Líban fan veure que no existeix. En aquell cau, aquell forat on ningú vol entrar, resulta que es dona una activitat que les libaneses només poden fer allà.

Feixas en un moment de l'entrevista Foto: Anna Pujol Navarro

Com els hi afecta?

Quan veies una noia libanesa entrar per primer cop al camp era impactant perquè aquella nena no hagués conegut mai Xatila si el Majdi no l'hagués arrossegat cap allà. La societat libanesa ha esborrat el que va passar allà i l'existència del camp. En Majdi ha aconseguit que les nenes libaneses hi entren, que se l'estimin i el facin seu perquè, al final, aquestes noies acaben abraçant

la causa palestina i siriana. Es converteixen en amigues i aliades. És un enriquiment i un empoderament de totes juntes excepcional.

En el llibre relates el cas de les noies del bàsquet, del criquet, l'Alí o la Rima que cus compreses femenines per a nenes i dones. Tots ells són petits herois?

Les millors valenties en el llibre són realitats quotidianes. Són petites coses del dia a dia que salven vides o fan la vida molt millor com la creació de l'equip de bàsquet per empoderar les dones. El capítol de la pobresa menstrual és dels més impactants. En aquest es relata com una viuda, la Rima, que ha perdut l'únic que li donava valor, el marit, lidera un projecte per cosir compreses femenines per a les seves filles i altres nenes i dones del camp. Em sembla una heroïtat quotidiana molt rellevant, per la qual rep amenaces. Això dona sentit al títol del llibre «Aliades»: la sororitat femenina que hi ha entre les dones de Xatila.

El bàsquet o el criquet ha estat una salvació per aquestes nenes?

No és la salvació, però sí una possibilitat. En el cas del Majdi més clarament, ja que per entrenar posa la condició que s'ha d'estudiar. En Majdi entén que la base per formar les nenes és l'educació i, si no hi ha educació, no hi ha res. I és així, les nenes que acaben tenint un millor futur a Xatila són les que estudien perquè els hi obre portes impossibles.

També els hi ensenya autodefensa.

Ell diu que és perquè tinguin l'opció de defensar-se si els hi cal. Les violències masclistes estan en cada cantonada. A molta gent de Xatila els hi rebenta el cap. Alguns homes es pensen que les dones han de rebre cops, però no donar-ne en un sac de boxa. Si veus una classe, les petites es prenen l'autodefensa com un joc perquè no veuen el que hi ha darrere; però les noies entenen bé com fortes són si poden reduir amb un gest un home que fa tres cops elles. El Majdi els dona una eina molt poderosa en el seu dia a dia i, també, dins de casa. Molts cops, les violències masclistes es donen dins de les quatre parets i, pot ser, el pare no li convé que els empoderin d'aquesta manera.

El llibre acaba amb una dualitat. El Majdi celebra la seva victòria per haver-se emportat les noies a Madrid, però no felicita la seva filla per la victòria en els exàmens. Per què?

El Majdi i la Razan són igual de tossuts i orgullosos. S'estimen amb bogeria i els hi agradaria fer-se aquesta abraçada que només es fan a través del Nabil, el net, el cordó umbilical entre els dos. És més l'orgull i la falta d'eines emocionals per dir-se que s'estimen, que no pas que no hi hagi amor entre ells, que n'hi ha moltíssim. Quan la Razan ho ha necessitat, en Majdi ha estat allà. A mi m'agrada la part que ella diu que el que necessitava era un pare que estigués per elles. La Razan li retreu que es vanti d'haver salvat moltes dones del camp, però el que ha salvat és el seu ego perquè volia ser l'heroi de Xatila.

Feixas durant la presentació del llibre a Vic Foto: Núria Segura Insa

Per què li dediques el llibre a la Razan?

Per mi és la gran heroïna del llibre. El seu gran triomf és que ja no respon a cap home, ni tan sols, els desitjos del seu pare. Fa tots els passos per ella mateixa.

Ha llegit el llibre?

Li vaig enviar per Ebook en català, l'ha traduït al Google Translate i se l'ha llegit tres vegades. És el millor regal que podria rebre d'aquest llibre perquè s'ha exposat molt i això pot tenir conseqüències per a ella, les seves amigues i en Majdi. Tinc una vinculació emocional amb aquesta família i l'equip. El fet que la Razan confiés en mi i s'identifiqui amb la noia que he acabat dibuixant em dona molta tranquil·litat. No podia fer un dibuix que els hi agradés, sinó de com són amb les llums i ombres. Es reconeixen i se senten més humans.

Com creus que l'ha afectat?

Li han fet creure moltes vegades que és una fracassada. Al llibre, però, se li dedica la història i s'expliquen episodis que són d'heroïna. Crec que ella mateixa es veu en un mirall consagrat i s'empodera i, d'això, pot estar molt satisfeta perquè jo no he fet res, només he posat el mirall davant seu i ensenyat la Razan. Per mi és el perfil de moltes nenes i dones del món àrab, que se'ls posa un estigma a sobre elles mateixes que se'l creuen: que són febles, submises, fracassades. Jo crec que la Razan mai s'hauria imaginat que li dedicarien un llibre com una dona valenta, una heroïna, com una aliada. Si sabéssim mirar des d'aquesta banda de la Mediterrània, veuríem moltes altres Razans. Ens pesa molt el prejudici, l'estereotip i rasques en cada una d'aquestes dones i veus una heroïna.

I en Majdi, se l'ha llegit?

No. En Majdi encara no està preparat per descobrir què pensa la seva filla Razan i per què ha actuat com ha actuat.

El final del llibre, el Majdi decideix fer un pas enrere perquè el substitueixi una de les jugadores, la Rola. Ara toca a les dones liderar l'empoderament de les dones?

Al Majdi li passa com amb la seva filla, que li costa deixar anar les coses perquè volin. Ho vol controlar tot i, pot ser, la Razan l'ha ajudat a veure que les coses s'han de saber deixar anar. Ell ha posat les bases per un equip femení i el lideratge ha de ser d'una dona. Ha de fer un pas al costat perquè elles volin.